

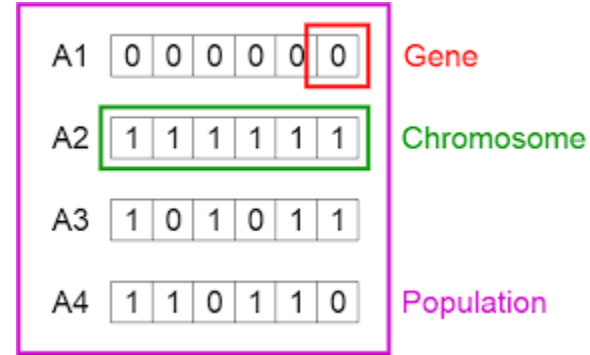

YBS519

Yapay Zeka ve Uygulamaları

Bölüm 5

Genetik Algoritma

Gaziantep Üniversitesi

<http://www1.gantep.edu.tr/~bingul/ai>

Yönetim Bilişim

Sistemleri, Tezsiz Yüksek

Lisans Programı

Mayıs 2021

İçerik

1. Genetik Algoritma Nedir?
2. Optimizasyon Örneği
3. ga() Fonksiyonu
4. MATLAB'da Genetik Algoritma Araç Kutusu
5. Uygulamalar

1. Kısım

Genetik Algoritma Nedir?

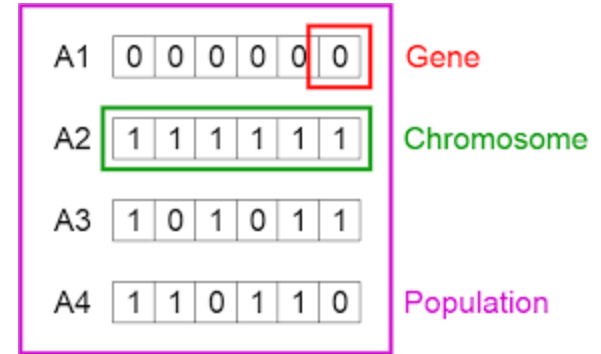
Genetik Algoritma (Genetic Algorithm)

- GA Darwin'in evrim teorisinden esinlenerek geliştirilmiş ardışık ihtimalli yapıya sahip bir arama yöntemidir.
- GA bir gruptaki en uygun bireylerin doğal seçim (natural selection) yoluyla seçilip sonraki nesile aktarılmasını temel alır.
- GA ile bir problemin çözümü, problemin sanal olarak bir evrimden geçirilmesi ile gerçekleştirilir.
- GA bir veri grubundan özel veriyi bulmak için kullanılır.
- GA daha çok optimizasyon problemlerin çözümüne yardımcıdır.

Genetik Algoritma

- Genetik algoritmalar, bir çözüm uzayındaki her noktayı, kromozom adı verilen ikili bit dizisi ile kodlar.

- Her bir bit gen olarak adlandırılır.

- Her kromozomun bir uygunluk (fitness) değeri vardır.
- GA, tek bir kromozom yerine, bir kromozom kümesini (populasyon) saklar.

Kim Geliřtirdi?

Genetik algoritmalar 1960'larda John Henry Holland tarafından ortaya atıldı.

Elektrik Mühendisi ve Bilgisayar Bilimci olan Holland, 1975'te yayınladığı Doğal ve Yapay Sistemlerde Adaptasyon (*Adaptation in Natural and Artificial Systems*, MIT Press) isimli kitabında genetik algoritmayı dünyaya tanıttı.

GA

Genetik algoritma 5 evrede gerçekleştirilir.

Başlangıç Popülasyonu (Initial population)

Uygunluk fonksiyonu (Fitness function)

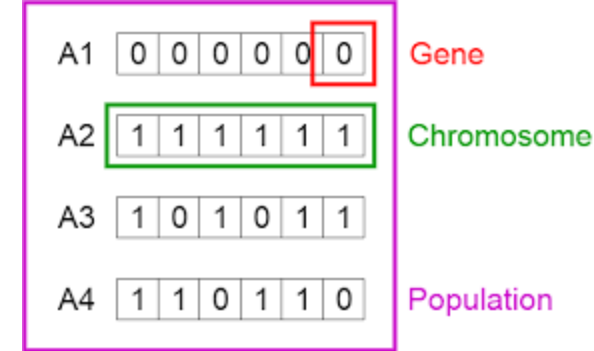
Şeçim (Selection)

Çaprazlama (Crossover)

Mutasyon (Mutation)

Başlangıç Populasyonu

GA algoritma ile bir problemin çözümü popülasyon olarak adlandırılan, bir veri kümesinin belirlenmesi ile başlar.

Kromozom kodlaması genellikle ikili (binary) olarak yapılır.

MATLAB'da, 10 taban \leftrightarrow 2 taban dönüşümleri:

```
>> b = dec2bin(25)
b = '11001'
```

```
>> d = bin2dec('11001')
d = 25
```


Uygunluk Fonksiyonu

Uygunluk fonksiyonu, bir kromozomun problem için ne kadar uygun olduğunu belirler. Her kromozom için bir sayı (skor) üretir.

A1	0	0	0	0	0	0	Gene
A2	1	1	1	1	1	1	Chromosome
A3	1	0	1	0	1	1	
A4	1	1	0	1	1	0	Population

Uygunluk fonksiyonu bazı kaynaklarda **amaç fonksiyonu** olarak da adlandırılır.

Seçim

Şeçim evresinin amacı, her bir kromozomdaki en uygun genleri seçmek ve onları bir sonraki nesile (offspring) aktarmaktır.

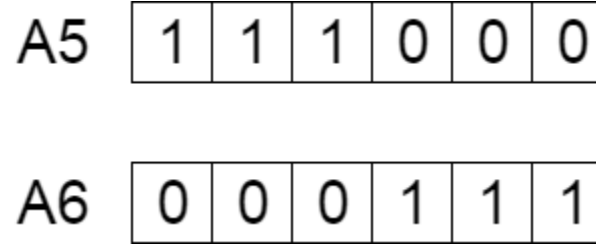
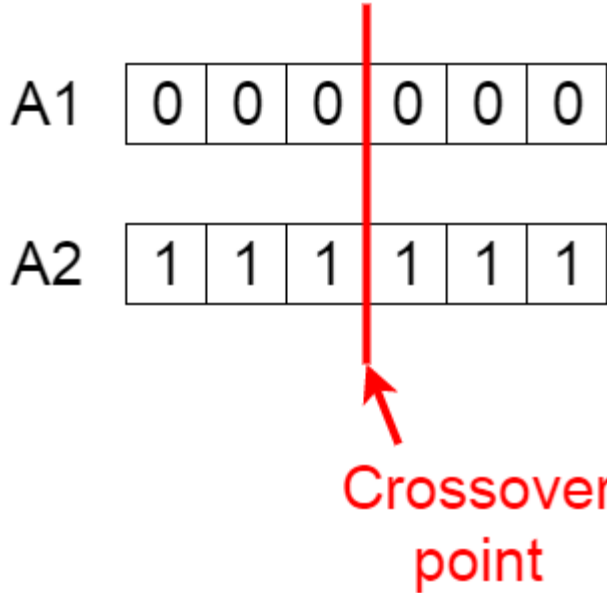

Buradaki nesiller, kodlamada iterasyonlardır.

Her nesilde, kromozomlar çiftler halinde uygunluk skoruna göre seçilir ve skoru büyük olanın yaşama şansı yüksek olur.

Çaprazlama

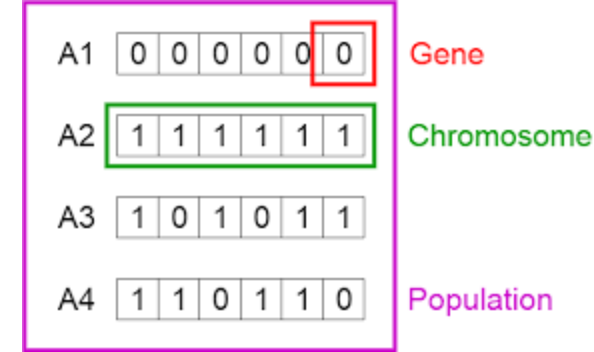
En önemli evredir. Her çift (ana) kromozom rastgele bir noktadan kesilir ve genler çaprazlama olarak eşlenir.

Bu yeni nesil kromozomlar popülasyona eklenir.

Mutasyon

Oluşan yeni nesil kromozomlarda, bazı genler (düşük olasılıkla) mutasyona uğratılır. Bu kromozom içindeki birkaç genin değerinin terslenmesi ile olur.

Before Mutation

A5 1 1 1 0 0 0

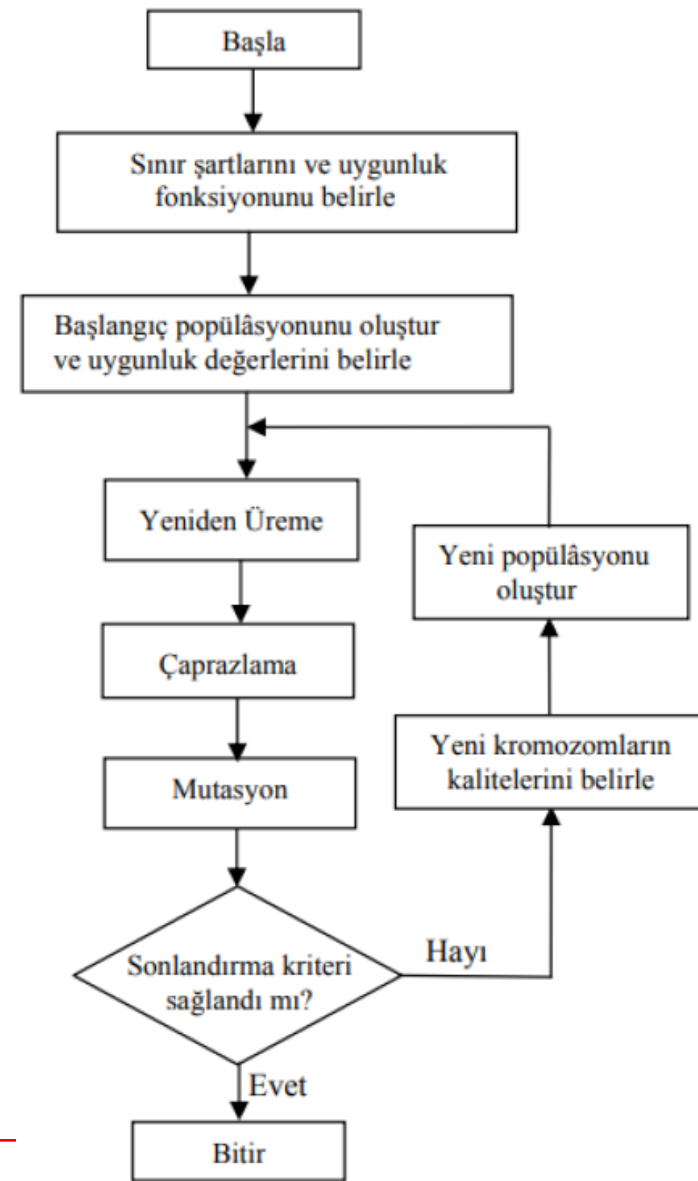
After Mutation

A5 1 1 0 1 1 0

Bu işlem her nesilde uygulanmaz. Birkaç nesilde bir uygulanır.

Sonlandırma

Popülasyonda üretilen yeni nesil genler, önceki nesillerden çok farklı olamıyorsa algoritma (iterasyonlar) sonlandırılır.

2. Kısım

Bir Optimizasyon Örneği

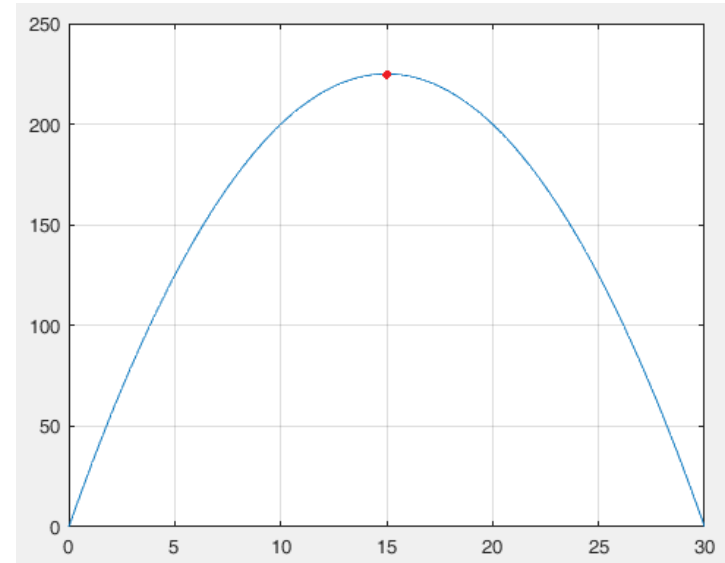
Örnek

Aşağıdaki fonksiyonunun $[0, 30]$ aralığındaki en büyük değerini arayalım.

$$f(x) = 30x - x^2$$

Yani amaç fonk: $y = \max[f(x)]$

```
>> x = 0:10;  
>> y = 30*x-x.^2;  
>> plot(x,y)
```


$$y = \max[30x - x^2]$$

Başlangıç popülasyonu (keyfi olarak) 11011, 10101, 01100, 11110 olsun. Herbir kromozomun sayısal değeri, amaç fonksiyonundaki karşılığı ve seçilme olasılığı aşağıdaki gibidir.

#	K	x	y	p = y/sum(y)
1	11011	27	81	0.1667
2	10101	21	189	0.3889
3	01100	12	216	0.4444
4	11110	30	0	0
mean(y)		=	<y>	= 121.5

1.Nesil: En yüksek olasılığa sahip üç ebeveyn kromozomu çaprazla.

Çaprazlama öncesi

Çaprazlama sonrası

1)	110 11	11001
2)	101 01	10111
2)	001 01	10100
3)	011 00	01101

Yeni popülasyon

#	K	x	y	p = y/sum(y)
-	-----	----	----	-----
1	11001	25	125	0.1768
2	10111	23	161	0.2277
3	01101	13	221	0.3126
4	10100	20	200	0.2829
mean(y) = <y> =				176.75

2.Nesil: En yüksek olasılığa sahip üç ebeveyn kromozomu çaprazla.

Çaprazlama öncesi

Çaprazlama sonrası

2) 10111

01111

3) 01101

10101

3) 01101

10101

4) 10100

01100

Yeni popülasyon

#	K	x	y	p = y/sum(y)
---	---	---	---	--------------

-	-----	----	----	-----
---	-------	------	------	-------

1	01111	15	225	0.2747
---	-------	----	-----	--------

2	10101	21	189	0.2308
---	-------	----	-----	--------

3	10101	21	189	0.2308
---	-------	----	-----	--------

4	01100	12	216	0.2637
---	-------	----	-----	--------

mean(y) = $\langle y \rangle = 204.75$

2.Nesil*: Rastgele bir kromozomu mutasyona uğrat.

Örneğin 4. kromozom, 3.gen.

Mutasyon öncesi

Mutasyon sonrası

4) 01100

01110

Yeni popülasyon

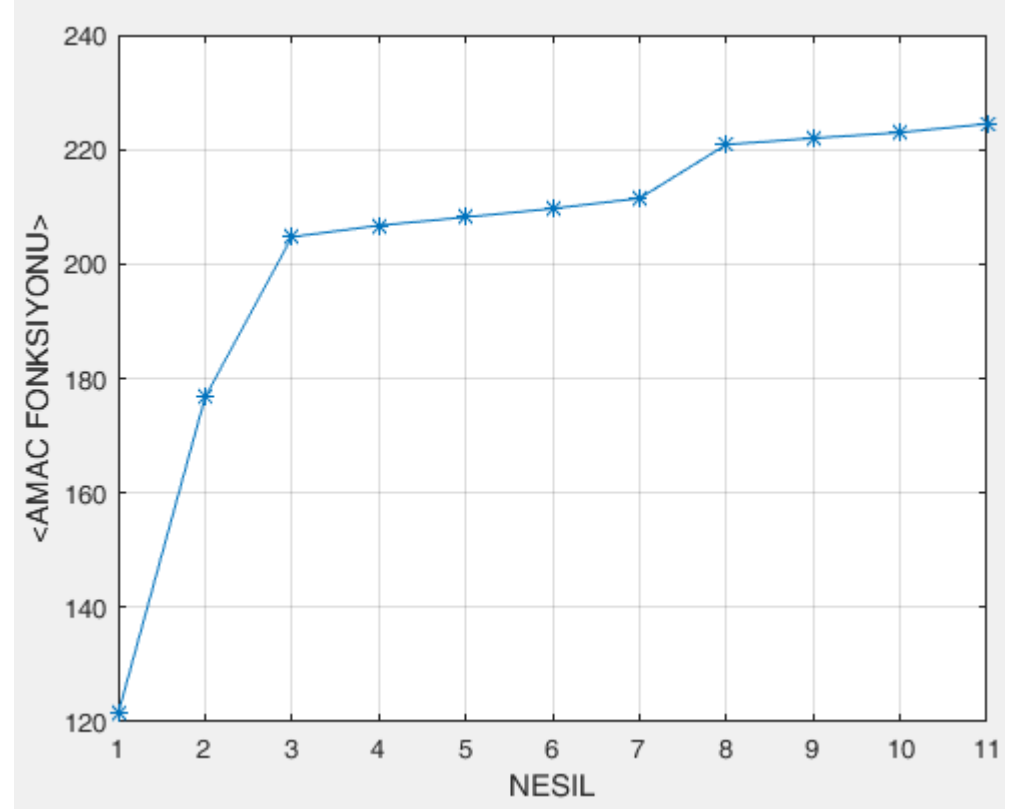
#	K	x	y	p = y/sum(y)
-	-----	----	----	-----
1	01111	15	225	0.2721
2	10101	21	189	0.2285
3	10101	21	189	0.2285
4	01110	14	216	0.2709
mean(y) = <y> =				206.75

Bu şekilde, yeni nesillerde, işlemler devam ederek aşağıdaki tablo elde edilir.

Yeni popülasyon

#	K	x	y	p = y/sum(y)
-	-----	---	---	-----
1	01111	15	225	0.2500
2	01111	15	225	0.2500
3	01111	15	225	0.2500
4	01111	15	225	0.2500
mean(y) = <y> =				225.0

<u>Nesil</u>	<u>Ort. Amaç Fonk.</u>
0	121.50
1	176.75
2	204.75
2*	206.75
.	
.	
.	
10000	225.00

DİKKAT

Gerçel sayılarla çalışmak gerektiğinde aşağıdaki dönüşüm kullanılır:

$$C = C_{\min} + \frac{b}{2^L - 1} (C_{\max} - C_{\min})$$

b = ikili kromozom değerinin 10 tabanındaki karşılığı

L = bit dizisinin uzunluğu

$[C_{\min}, C_{\max}]$ problemin doğasına bağlı, çözüme ait aralık

$C = b$ sayısının dönüşümü

GA Uygulama Özeti

START

Generate the initial population

Compute fitness

REPEAT

Selection

Crossover

Mutation

Compute fitness

UNTIL population has converged

STOP

3. Kısım

ga() Fonksiyonu

ga() fonksiyonu

MATLAB'da `ga()` fonksiyonu ile genetik algoritma tabanlı minimizasyon yapmak mümkündür. Genel Kullanım biçimleri (**help ga**)

```
x = ga(fun,nvars)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,Aeq,beq)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,Aeq,beq,lb,ub)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,Aeq,beq,lb,ub,nonlcon)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,Aeq,beq,lb,ub,nonlcon,options)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,[],[],lb,ub,nonlcon,IntCon)
```

```
x = ga(fun,nvars,A,b,[],[],lb,ub,nonlcon,IntCon,options)
```

```
x = ga(problem)
```

```
[x,fval] = ga(____)
```

```
[x,fval,exitflag,output] = ga(____)
```

```
[x,fval,exitflag,output,population,scores] = ga(____)
```

Örnek

En basit halde, tek değişkenli $y = f(x) = x^2$ 'inin minimumunu bulmak için:

```
>> f = @(x) x^2;  
>> x = ga(f,1)  
>> x = -0.0096  
>>
```

yada

```
>> f = @(x) x^2;  
>> [x fmin] = ga(f,1)  
>> x = 0.0156  
>> fmin = 2.4406e-04  
>>
```

Yani, $x \approx 0$ 'da, fonksiyon bir minimuma sahiptir ve $f_{\text{minimum}} \approx 0$ 'dır.

Örnek

Maximizasyon problemlerinde, $f(x)$ yerine, $-f(x)$ fonksiyonunun minimumu aranır.

Örneğin, $y = f(x) = 30x - x^2$ maximumunu bulmak için:

```
>> f = @(x) -(30*x - x^2);  
>> x = ga(f,1)  
>> x = 14.9899  
>>
```

yada

```
>> f = @(x) -(30*x - x^2);  
>> [x fmin] = ga(f,1)  
>> x = 14.9808  
>> fmin = -224.9996  
>>
```

Yani, $x \approx 15$ 'de, $-f(x)$ bir minimuma sahiptir ve $-f_{\text{minimum}} \approx -225$ 'dir.

Öyle ise, $x \approx 15$ 'de, $f(x)$ bir maximuma sahiptir ve $f_{\text{maximum}} \approx +225$ 'dir.

Örnek

İki veya daha fazla değişken için benzer bir yöntem uygulanır.

Örneğin, $f(x, y) = 10x^2 + 3y^2 - 10xy + 2x$ fonk. minimumu için aşağıdaki program kullanılabilir. [Analitik sonuç: $x = -0.6$, $y = -1.0$ ve $f_{\min} = -0.6$ dir]

```
% --- ga ile minimizasyon ---  
% uygunluk (fitness) fonksiyonu  
f = @(x) 10*x(1)^2 + 3*x(2)^2 -10*x(1)*x(2) + 2*x(1);  
  
% degisken sayisi  
desay = 2;  
  
[x fmin] = ga(f,desay)
```

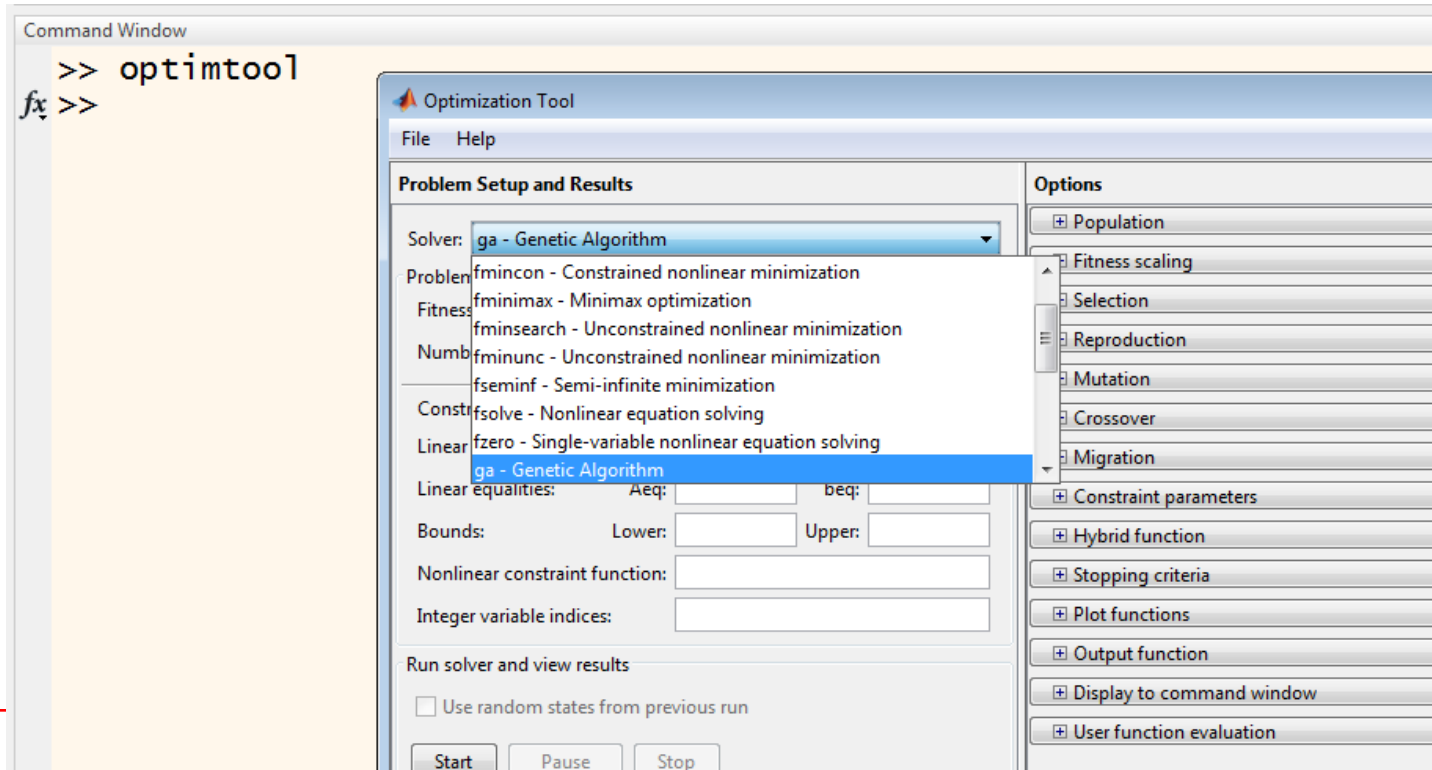
```
x      = -0.5724    -0.9408  
fval   = -0.5982
```

4. Kısım

MATLAB GA Araç Kutusu

ga

Komut satırında `optimtool` yazarak “Optimization Tool Box” başlatılır. Genetik Algoritma ile optimizasyon yapabilmek için, **Solver** menüsünden **ga** seçilmelidir.

Örnek

$y = f(x) = x^2 - 30x$ minimumu $[0,30]$ aralığındaki minimumu:

```
1 function y = amacfonk(x)
2     y = x^2 - 30*x;
3 end
4
```

```
Command Window
>> optimtool
fx >>
```

The screenshot shows the Optimization Tool window with the following settings:

- Solver:** `ga - Genetic Algorithm` (highlighted with a red box)
- Problem:**
 - Fitness function: `@amacfonk`
 - Number of variables: `1`
- Constraints:**
 - Linear inequalities: A: b:
 - Linear equalities: Aeq: beq:
 - Bounds: Lower: Upper: (highlighted with a red box)
 - Nonlinear constraint function:
 - Integer variable indices:
- Run solver and view results:**
 - Use random states from previous run
 - Buttons: Start, Pause, Stop
 - Current iteration: Clear Results
- Options:**
 - Population:**
 - Population type: `Double vector`
 - Population size: Use default: 50 for five or fewer variables, Specify:
 - Creation function: `Uniform`
 - Initial population:** Use default: [], Specify:
 - Initial scores:** Use default: [], Specify:
 - Initial range:** Use default: [-10;10], Specify:
 - Fitness scaling:**
 - Selection:**
 - Reproduction:**
 - Mutation:**
 - Mutation function: `Adaptive feasible` (highlighted with a red box)

Problem Setup and Results

Solver: `ga - Genetic Algorithm`

Problem

Fitness function: `@amacfonk`

Number of variables: `1`

Constraints:

Linear inequalities: A: b:

Linear equalities: Aeq: beq:

Bounds: Lower: Upper:

Nonlinear constraint function:

Integer variable indices:

Run solver and view results

Use random states from previous run

Start Pause Stop

Current iteration: Clear Results

Optimization running.
Objective function value: -224.99999999999915
Optimization terminated: average change in the fitness value less than options.FunctionTolerance.

Options

Population

Population type: `Double vector`

Population size: Use default: 50 for five or fewer variables, Specify:

Creation function: `Uniform`

Initial population: Use default: [], Specify:

Initial scores: Use default: [], Specify:

Initial range: Use default: [-10;10], Specify:

Fitness scaling

Selection

Reproduction

Mutation

Mutation function: `Adaptive feasible`

Örnek

$f(x, y) = 10x^2 + 3y^2 - 10xy + 2x$ fonksiyonunun minimumu

The screenshot displays the MATLAB Optimization Tool interface. The top part shows a code editor with the following MATLAB function definition:

```
1 function f = amacfonk(x)
2     f = 10*x(1)^2 + 3*x(2)^2 - 10*x(1)*x(2) + 2*x(1);
3 end
4
```

The main window is titled "Optimization Tool" and is divided into several sections:

- Problem Setup and Results:**
 - Fitness function: @amacfonk
 - Number of variables: 2
 - Constraints: Linear inequalities, Linear equalities, Bounds, Nonlinear constraint function, Integer variable indices.
 - Run solver and view results: Use random states from previous run. Buttons: Start, Pause, Stop.
 - Current iteration: 70. Button: Clear Results.
- Options:**
 - Population: Population type: Double vector; Population size: Specify: 2000; Creation function: Uniform.
 - Initial population: Use default: [].
 - Initial scores: Use default: [].
 - Initial range: Use default: [-10;10].
 - Other options: Fitness scaling, Selection, Reproduction, Mutation, Crossover, Migration, Constraint parameters, Hybrid function.
- Results:**
 - Optimization running. Objective function value: 2.3253422027883016E-8. Optimization terminated: average change in the fitness value less than options.FunctionTolerance.
 - Final point:

1	2
	-0,6
	-1

5. Kısım

Uygulamalar

Örnek – Doğrusal Programlama

Aşağıdaki kısıtları dikkate alarak Z değerini max. yapan x_1 ve x_2 değerlerini bulun.

$$x_1 + 2x_2 \leq 4$$

$$4x_1 + 2x_2 \leq 12$$

$$-x_1 + x_2 \leq 1$$

$$x_1 \geq 0$$

$$x_2 \geq 0$$

$$Z_{\max} = x_1 + x_2$$

$$\text{Fitness: } f = -x_1 - x_2;$$

The screenshot shows the 'Optimization Tool' window. The 'Problem Setup and Results' section is active, displaying the following configuration:

- Solver: ga - Genetic Algorithm
- Problem: @amacfonk
- Fitness function: @amacfonk
- Number of variables: 2
- Constraints:
 - Linear inequalities: A: [1 2; 4 2; -1 1], b: [4; 12; 1]
 - Linear equalities: Aeq: [], beq: []
 - Bounds: Lower: [0 0], Upper: []
 - Nonlinear constraint function: []
 - Integer variable indices: []

The 'Options' section on the right shows the following settings:

- Population type: Double vector
- Population size: Use default: 50 for five or fewer variables
- Creation function: Constraint dependent
- Initial population: Use default: []
- Initial scores: Use default: []
- Initial range: Use default: [-10;10]
- Mutation function: Adaptive feasible

The 'Run solver and view results' section shows the current iteration as 86. The 'Clear Results' button is visible. The output window displays the following information:

```
-----  
Optimization running.  
Objective function value: -3.3338324961584282  
Final point:  
1 2  
2,667 0,667
```

Örnek – Doğrusal Programlama

Bir oyuncak firması, pilli ve pilsiz oyuncak arabalar üretmektedir. Firma oyuncak arabaları üretirken M1, M2 ve M3 makinelerini kullanmaktadır. Pilsiz oyuncak araba üretilirken bir günde, M1' in 2 saat, M2'nin 1 saat ve M3'ün 1 saat çalışması gerekmektedir. Pilli oyuncak araba üretilirken ise bir günde, M1 makinesinin 1 saat, M2'nin 2 saat ve M3'ün 1 saat çalışması gerekmektedir. M1, M2 ve M3'lerin aylık çalışma saatleri en fazla 180, 160 ve 100 dür. Firma üretilen bir adet pilsiz oyuncak arabadan 40 TL, bir adet pilli oyuncak arabadan ise 60 TL kar etmektedir. Oyuncak firması günlük karını en büyük yapmak için her bir oyuncak arabadan kaç tane üretmelidir? Buna göre problemi, d.p.p. biçiminde modelleyiniz.

Çözüm:

Çalışma süreleri	Makineler			Birim kar
	M1	M2	M3	
Pilsiz oyuncak için günlük süre (sa)	2	1	1	40
Pilli oyuncak için günlük süre (sa)	1	2	1	60
Aylık toplam çalışma süresi (sa)	180	160	100	

X_1 : Bir günde üretilen pilsiz oyuncak araba sayısı (adet)

X_2 : Bir günde üretilen pilli oyuncak araba sayısı (adet)

$$\begin{aligned} P: \max Z &= 40X_1 + 60X_2 \\ 2X_1 + X_2 &\leq (180 / 30) \\ X_1 + 2X_2 &\leq (160 / 30) \\ X_1 + X_2 &\leq (100 / 30) \\ X_1, X_2 &\geq 0 \end{aligned}$$

Örnek – Gezgin Satıcı Problemi

Gezgin satıcı problemi şu şekilde tanımlanabilir:

- * Bir seyyar satıcı var;
- * Bu satıcı, mallarını n şehirde satmak istiyor;
- * Öte yandan, mantıklı bir şekilde, bu satıcı bu şehirleri mümkün olan en kısa şekilde ve her bir şehre maksimum bir kere uğrayarak turlamak istiyor.

Problemin amacı, satıcıya bu en kısa yolu sunabilmektir.

